

TỔNG THAI: TỬ TUYỆT MÙA HÈ

楊萬里 Dương Vạn Lý

DƯƠNG VẠN LÝ 楊萬里 (1127—1206) tự là Đình Tú 廷秀, hiệu là Thành Trai 誠齋; Nền người đời gọi ông là Thành Trai Tiên Sinh 誠齋先生. Ông người đất Cát Châu, huyện Cát Thủy (thuộc tỉnh Giang Tây ngày nay), là văn nhân, thi nhân và là Quan viên thời Nam Tống. Làm quan đến chức Bảo Mô Các Học Sĩ, cả đời chủ trương kháng Kim; Cùng với Vưu Mậu 尤袤、Phạm Thành Đại 范成大、Lục Du 陸游 hợp xưng là "Nam Tống Trung Hưng Tứ Đại Thi Nhân 南宋中興四大詩人"; Cùng với Âu Dương Tu 歐陽修、Dương Bang Nghê 楊邦乂、Hồ Thuyên 胡銓、Chu Tất Đại 周必大、Văn Thiên Tường 文天祥 hợp xưng là "Lư Lăng Ngũ Trung Nhất Tiết 廬陵五忠一節". Ông lại được xưng tụng là "Thi Đàn Tông Chủ 詩壇宗主", số lượng thơ từ để lại thật phong phú, trên 4200 bài chỉ kém có Lục Du mà thôi. Ông mất năm Khai Hi thứ 2 (1206), hưởng thượng thọ 80 tuổi. Được phong thụy hiệu là "Văn Tiết 文節" (là một Văn nhân tiết tháo).

Sau đây là 5 bài thơ Tứ tuyệt rất nổi tiếng của ông tả lại cảnh mùa hè lúc bấy giờ...

Bấy giờ chắc đã là trung tuần của tháng Sáu rồi, nên phong cảnh của Tây Hồ khác hẳn với quang cảnh của bốn mùa. Ta hãy nhìn xem các lá sen xanh xanh trên mặt hồ như chạy dài đến tận chân trời tạo nên một màu xanh biêng biếc đến mùt tầm mắt và những đóa hoa sen đón ánh nắng ban mai khoe sắc hồng tươi thắm như rực rỡ hơn những ngày thường...

1、畢竟西湖六月中， 六月中 西湖 畢竟
Tất cánh Tây Hồ lục nguyệt trung,

風光不與四時同。 Phong quang bất dữ tứ thời đồng.

接天蓮葉無窮碧， Tiếp thiên liên diệp vô cùng bích

映日荷花別樣紅。 Ánh nhật hà hoa biệt dạng hồng !

(曉出淨慈寺送林子方)

(Hiếu xuất Tịnh Từ Tự tống Lâm Tử Phương)

Có nghĩa :

Hồ Tây tháng sáu đến đây rồi,

Phong cảnh bốn mùa cũng khác thôi.

Xanh biếc liền trời muôn lá thắm,

Sen hồng rực rỡ nắng vàng tươi !

Buổi sáng ra khỏi chùa Tịnh Từ để đưa bạn Lâm Hữu Phương, tả lại cảnh đẹp trên Tây Hồ lúc hè về với hoa sen đẹp rực rỡ, lá sen xanh biếc tận chân trời... Và sau đây là ...

Hình ảnh của con chuồn chuồn như không thể thiếu trong các khung cảnh của mùa hè "Chuồn chuồn bay thấp thời mưa, Bay cao thời gió bay vừa thời râm !" Thanh đình điểm thủy 蜻蜓點水, ta gọi là chuồn chuồn đập nước, bay chấp chới như đáp hờ trên mặt nước tạo nên những vòng tròn gợn sóng lăn tăn, đậu trên những hoa ấu, hoa sen và cả những lá sen mới vừa nhú lên trên mặt nước nữa. Những hoa sen còn hàm tiếu, những lá sen non cuộn tròn vừa từ mặt nước nhô lên những góc nhòn nhọn nhỏ thì đã thấy ngay có một chú chuồn chuồn con sớm đã đậu lên trên đó rồi. Thật nên thơ làm sao ấy ! Ta hãy đọc bài thơ "Tiểu Trì 小池" sau đây sẽ rõ:

2、泉眼無聲惜細流, Tuyền nhơn vô thanh tích tế lưu,

樹蔭照水愛晴柔。 Thọ âm chiếu thủy ái tình nhu.

小荷才露尖尖角, Tiểu hà tài lộ tiêm tiêm giác,

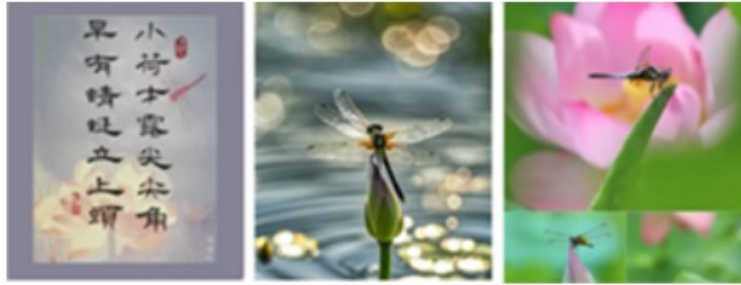
早有蜻蜓立上頭。 Tảo hữu thanh đình lập thượng đầu !

Có nghĩa:

Làn suối lặng im nước chảy dài.

Cây râm rủ bóng nắng vàng thay

*Lá sen nhòn nhọn đưa lên nước,
Đã thấy chuồn chuồn đậu xuống ngay !*

Mùa hè còn là mùa của Ô mai, những trái ô mai của đất Bắc và những trái me chua của miền Nam thường kết quả và cho trái giữa mùa hè, không riêng vì các cô gái mà mọi người đều rất thích loại quả có vị chua đến ê răng ê lợi này. Mùa hè còn là mùa của những tàu lá chuối xanh lơ xanh biếc phần phật hay phất phơ sau những khung cửa sổ tạo cảm giác mát mẻ cho những buổi trưa hè khi vừa thức giấc sau một giấc bướm chập chờn vô vị, đưa mắt nhìn lũ nhí đồng đang chạy theo chụp bắt những cánh hoa dương liễu trắng xóa đang chập chờn bay theo cơn gió nam hầm hập của cái nắng trưa hè...

3、梅子留酸軟齒牙， Mai tử lưu toan nhuyễn xỉ nha,
芭蕉分綠與窗紗。 Ba tiêu phân lục dữ song sa.
日長睡起無情思， Nhật trường thụy khởi vô tình tứ,
閒看兒童捉柳花。 Nhàn khán nhi đồng tróc liễu hoa !

(閒居初夏午睡起)

(Nhàn cư sơ hạ ngọ thụy khởi)

Có nghĩa :

*Trái me chua lét tận răng ai,
Tàu chuối xanh lơ cửa sổ ngoài.
Thức giấc trưa hè ngày vặc vặc...
Nhìn đàn con trẻ đuổi hoa bay !*

Nhìn ra hàng giậu tre xiêu vẹo lơ thơ trước ngõ là một con đường nhỏ thâm thẳm xa xa... Đầu cành các cây trong vườn vừa trở nọ xanh nhưng vẫn chưa rậm rạp. Đàn con trẻ đang chạy tung tăn đuổi bắt các con bướm nhỏ màu vàng đang bay lượn chập chờn... Bỗng các con bướm kia bay cả vào vườn cải gần đó và mất hút lẫn trong các hoa cải cũng màu vàng lấm tấm, nên không làm sao tìm thấy được nữa. Quả là thi vị, nên thơ một cách ngẩn ngơ hồn nhiên của tuổi trẻ ! Thể hiện trong bài "Tức Tân Thị Từ Công điểm 宿新市徐公店" là "Trọ trong quán của ông họ Từ ở Tân thị" sau đây :

4、籬落疏疏一徑深， Ly lạc sơ sơ nhất kính thâm,
樹頭新綠未成陰。 Thọ đầu tân lục vị thành âm.
兒童急走追黃蝶， Nhi đồng cấp tẩu truy hoàng điệp,
飛入菜花無處尋。 Phi nhập thái hoa vô xứ tầm !

Có nghĩa :

*Hàng giậu thưa thưa nẻo lặng im,
Đầu cành trở đọt lá chưa xanh.
Trẻ con đuổi bướm vàng bay khắp,
Bay nhập vào hoa cải hết tìm !*

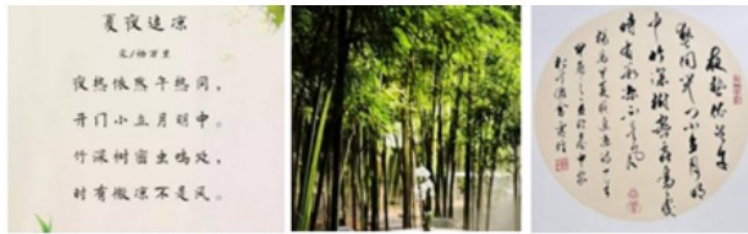
Ngày hè nóng bức yên ắng là thế, chỉ có trẻ con còn năng động chạy theo đuổi bắt những con bướm vàng, những cánh hoa dương liễu chập chờn trong nắng gió. Cái nóng của buổi trưa hè vẫn còn dai dẳng kéo dài mãi đến tận đêm khuya. Khi ánh trăng vàng tỏa đầy không gian trong vắt như để làm dịu lại bầu trời không gợn chút mây, thì trong khóm trúc rậm rạp xa xa vẳng lại tiếng côn trùng lẫn trong tiếng ve kêu vang vang, cảm giác như làm cho đêm thanh mát dịu lại với màn đêm chớ không phải vì có gió... Đó là bài "Hạ dạ truy lương 夏夜追涼" : Đêm hè tìm mát với...

5、夜熱依然午熱同， Dạ nhiệt y nhiên ngọ nhiệt đồng,
開門小立月明中。 Khai môn tiểu lập nguyệt minh trung.

竹深樹密蟲鳴處， Trúc thâm thọ mật trùng minh xứ,
時有微涼不是風。 Thời hữu vi lương bất thị phong !

Có nghĩa :

*Hơi nóng đêm hè cũng tựa ngày,
Mở toang cửa ngắm ánh trăng bày.
Rừng tre cây rậm ve vang tiếng,
Thoáng mát nhưng mà chẳng gió lay !*

Tất cả những cảnh quang và cái nóng, cái thú, cái thi vị của mùa hè... đều đã được Dương Vạn Lý phác họa lại từ sáng sớm đến ban trưa và mãi cho đến tận đêm khuya. Ta sẽ lần lượt diễn lại những bài thơ tuyệt cú của ông bằng hơi thơ Lục bát cổ hữu của thơ ca Việt Nam ta nhé !

1

*Hồ Tây tháng sáu đẹp sao,
Phong quang đây đó khác nhau tứ thời.
Lá sen xanh tận chân trời,
Hoa sen đỏ thắm rạng ngời nơi nơi !*

2

*Lặng im dòng suối nhớ ai,
Cây râm soi bóng chảy dài hai bên.
Sen non nhòn nhón nhú lên,
Chuồn chuồn đã thấy đậu trên đó rồi !*

3

Me chua thắm đậm răng ê,

Xanh xanh lá chuối tư bề cửa song.

Ngày dài thức giấc nhác trông,

Liều hoa bay trắng nhi đồng đuổi theo !

4

Giậu thưa đường nắng vắng tanh,

Đầu cành hoa rụng chưa xanh lá mầm.

Bướm vàng trẻ đuổi khắp cùng,

Bay vào vườn cải khó lòng cho ra !

5

Đêm hè nóng cũng tựa ngày,

Thần thơ đứng ngắm trăng ngoài cửa hiên.

Rừng tre cây rậm ve rền,

Nghe như thoáng mát, nhưng không gió về !

Cảnh mùa hè nóng bức đã được Dương Vạn Lý tả lại một cách nhẹ nhàng nên thơ và... thoáng mát, với "Lá sen xanh tận chân trời" trên mặt nước Hồ Tây và hoa sen nở ra với một sắc hồng tươi thắm; Với hình ảnh các lá sen, ngó sen nhón nhọn vừa vươn lên khỏi mặt nước thì đã có các chú chuồn chuồn đậu ngay trên đó rồi; Hình ảnh giản dị, thực tế và nên thơ biết bao; Nhất là trong buổi trưa hè oi ả, các trẻ nhỏ chạy đuổi theo những bông hoa liễu trắng xóa bay bay khi thỉnh thoảng mới có một cơn gió Nam thổi đến, hay các em bé chạy đuổi theo các con bướm vàng đang chấp chới bay, rồi bỗng bay vào vườn cải với những hoa vàng lấm tấm, làm cho các em ngẩn ra vì không còn phân biệt được đâu là bướm vàng và đâu là hoa cải !... Đêm hè xuống với cái nóng hầm hập chẳng thua gì ban ngày, bầu trời xanh ngắt không một áng mây, nhờ có ánh trăng sáng vẫn toả dịu dàng lên vạn vật và trong khóm tre cùng những hàng cây rậm rạp, đâu đây lại vang lên tiếng côn trùng và tiếng dế kêu ra rả... làm cho ta có cảm giác thoáng mát mặc dù chẳng có một cơn gió nhẹ nào thổi đến cả !...

Quả là những bài "tứ tuyệt hè" nhẹ nhàng, thực tế, nên thơ và thi vị biết bao !

Hẹn bài dịch tới !

杜紹德

Đỗ Chiêu Đức

